

APIE BLOKADĄ, BET NE KARINĘ – HUMANITARINĖ PAGALBA ĮVEIKIANT RAŠYMO BLOKADAS

Dr. Arūnas Vyšniauskas

***Anotacija.** Straipsnyje aptarus globalinį perėjimą prie klaviatūrinio rašymo, nulemtą rašybos pasikeitimų įtakos kasdieniame gyvenime ir mokymo programose, sutelkiamas dėmesys į psichinį reiškinį, vadinamą „rašymo blokada“, nagrinėjant šios kliūties įveikimą. Pateikiami praktiniai patarimai studentams, kaip išvengti „rašymo blokadų“ rengiant savarankiškus rašto darbus. Atkreipiamas dėmesys į mokslinių žinių perteikimo pramogines funkcijas ir tai išreiškiantį naują anglišką terminą *scientainment*, sudarytą iš *science* (mokslas) ir *entertainment* (pramoga). Nurodomi autoriaus internete paskelbti skaitmeninių naratyvų pavyzdžiai, kuriuose sujungiamos skirtingos temos ir, pasitelkiant vaizdo įrašų medžiagą iš internetinio YouTube kanalo, naudojant intriguojantį rašymo stilių bei kitas priemones, siekiama emocionaliai elektrifikuoti recipientus, įtraukti juos į lengvesnę žinių išmokimą peržengiant mokslinio pažinimo slenksį. Pasisakoma už žemojo slenksčio mokslinės komunikacijos diegimą, didesnę mokslo pramoginių funkcijų skatinimą aukštojo mokslo studijose. Pateikiami praktiniai su tuo susiję patarimai, raginama lanksčiau traktuoti studentiško rašto darbų rengimo metodiką ir naratyvinio kūrybiškumo vertinimo kriterijus.*

***Pagrindiniai žodžiai:** rašymo blokada, skaitmeninis naratyvas, studijų rašto darbai, rašymas ranka, *scientainment*, žemojo slenksčio mokslinė komunikacija, mokslas pramogai, pramogų industrija, pop muzika, ABBA, spotify, emocijos.*

Nemuzikinis *intro*

Rašymo krizės ir blokados neretai būdingos netgi garsiems rašytojams, žurnalistams ir kitiems literatams, ką jau kalbėti apie studentus, ypač pirmaisiais studijų semestrais. Prirenkama medžiagos, yra darbo planas, numatyta kursinio ar kito rašto darbo struktūra, galima pasiskaityti akademinio rašymo metodines priemones, dėstytojai nurodo aiškius reikalavimus, tačiau nepavyksta rašyti, kažkas iš vidaus blokuoja. Tai psichinė problema, kurią galima įveikti, ir tam nebūtinai reikia griebtis kavos ir cigarečių, energetinių gėrimų ar tablečių. Internete, ypač užsienio kalbomis, galima rasti nemažai tekstų ir net vaizdo įrašų su konkrečiais patarimais, instrukcijomis, kaip įveikti rašymo blokadą. Net ir pavadinimai daug žada, pavyzdžiui, vieno vokiečių tinklaraštininko instruktyvus tekstas pavadintas „26 paprasti

keliai, kaip įveikti rašymo blokadą ir tapti žmogumi – rašymo mašina“¹. Vadinasi, tų būdų yra daug ir galbūt kiekvienas galėtų rasti sau tinkamą pagal savo charakterį, pomėgius, įpročius ir t. t.

Jei šiuo klausimu ieškotume akademinės literatūros, tai jos užsienio kalbomis maža nepasirodys. Pavyzdžiui, *Google Scholar* įrašius rašymo blokados vokišką terminą *Schreibblockade* yra duodama apie 760 pozicijų, o *Google Books* duoda 328 pozicijas knygų vokiečių kalba (2019 m. birželio 13 d. duomenimis). O kiek dar anglų ir kitomis kalbomis. Bet jei norėtume šiose akademinėse publikacijų paieškose rasti pozicijų lietuvių kalba, tai *Google Books* visatekstė paieška knygose ir mokslinės informacijos paieškos sistema *Google Scholar*, įrašius lietuvišką žodžių derinį „rašymo blokada“, duoda nulinį rezultatą. Vadinasi, remiantis dominuojančia pasaulyje *Google* paieška nerandame nė vieno lietuviško mokslinio straipsnio, skirto rašymo blokadai ir jos įveikimui.

Su paprasta *Google* paieška šia tematika lietuviškai galime užtikti tik straipsnių naujienų portaluose ar tinklaraštininkų trumpuose tekstuose, jie turi pažintinę reikšmę. Bene solidžiausiai tame kontekste atrodo Agnės Narušytės išverstas iš anglų kalbos straipsnis „Užblokuota. Kodėl rašytojai liaujasi rašę?“ Originalas, kurio autorė Joan Acocella, žinoma amerikiečių žurnalistė, mokslų daktarė. Jos straipsnis anglų kalba pirmą kartą paskelbtas žinių, kultūros ir literatūros savaitraštyje *The New Yorker* 2004 m. birželio 14 d. numeryje. Praėjus kiek daugiau nei mėnesiui, išverstą į lietuvių kalbą per du numerius jį publikavo lietuviškas savaitraštis *7 meno dienos*, straipsnis prieinamas ir šio savaitraščio portale². Straipsnio tekstas yra skirtas plačiam skaitytojų ratui, be mokslinio aparato ir kitų akademinėi publikacijai būdingų atributų. Taigi, net ir įtraukiant verstas į lietuvių kalbą užsieniečių publikacijas, nelabai ką randame lietuviškai pasiskaityti akademinuose straipsniuose.

Šiame moksliniame straipsnyje pirmą kartą lietuviškoje akademinėje literatūroje nagrinėjama, kaip globalinis perėjimas prie klaviatūrinio rašymo iškėlė rašymo blokadų įveikimo būdų problematiką, kaip universitetinėse studijose istorijos ir kitų humanitarinių disciplinų rašto darbų rengimo tradicinė į akademiškumo kriterijus orientuota metodika galėtų būti modifikuojama ir adaptuojama, prisitaikant prie interneto, socialinės komunikacijos ir skaitmeninių medijų naujoviškai teikiamų galimybių, ugdant naratyvinius gebėjimus, kurie pravers ne tik atsiskaitant dėstytojams, bet ir realiame profesiniame gyvenime. Juk dar senovės romėnų filosofas Seneka prieš porą tūkstančių metų kritiškai atsiliepė apie tokią ugdymo praktiką, kai nesimokome gyvenimui, o mokomės mokyklai: *Non vitae sed scholae discimus*.

¹ EPP, Walter. 26 einfache Wege, um die Schreibblockade zu überwinden und zur menschlichen Schreibmaschine zu werden [interaktyvus]. *Schreibsuchti.de*, 30. Juni 2015. Prieiga per internetą: <<https://www.schreibsuchti.de/2015/06/30/schreibblockade/>>.

² Acocella, Joan. Užblokuota. Kodėl rašytojai liaujasi rašę? [interaktyvus]. *7 meno dienos*, 2004 m. liepos 23 d., nr. 624 [straipsnio pradžia]. Prieiga per internetą: <https://www.7md.lt/archyvas.php?leid_id=624&str_id=3561>; 2004 m. liepos 30 d., nr. 625 [straipsnio pabaiga]. Prieiga per internetą: <https://www.7md.lt/archyvas.php?leid_id=625&str_id=3585>.

Tos frazės inversija yra tapusi sentencija ir lotyniškai skamba taip: *Non scholae sed vitae discimus*. Ne mokyklai, o gyvenimui mokomės!

Ši maksima yra žinoma jau seniai. Mokymosi vizijų pakanka, jų ir dabar patrauklių ne viena atsiranda, tačiau iki šiol trūksta pragmatinių sprendimų, kaip jas įgyvendinti, nes bendrųjų principų taikymas mokymo(-si) procesuose kiekvienu atveju yra unikalus, o sąlygos ir žmonės keičiasi. Paradoksalu, bet nieko nėra stabilaus, išskyrus nuolatinį kismą. Kaip rašė vienas literatūros klasikas: „Šiame pasaulyje nėra nieko pastovaus, išskyrus patį nepastovumą“ (Jonathan Swift). Kas buvo vakar, gali netikti šiai dienai, o šiandieniniai sprendimai gal jau netrukus pasirodys senstelėję rytdienos požiūriu. Tai liečia ir rašymą: tiek rašybą, tiek rašytinio turinio kūrimą.

Jei mes pasižiūrėtume į kai kurių mokslininkų tradiciškai rekomenduojamas akademinio rašymo metodikas, tai orientuojamasi į mokslą kaip objektyvų dalyką, kuriame neturėtų likti vietos jausmams ir emocijoms. Pavyzdžiui, 2008 m. Lietuvos karo akademijoje išleistoje mokomojoje knygoje apie mokslo tiriamojo darbo metodologiją štai kas yra nurodoma: „**4. Rašyti moksliniu stiliumi**. Akademinis tekstas rašomas moksliniu, bet ne žurnalistiniu, literatūriniu ar kitu stiliumi. Todėl moksliniame tekste nevartotina emocija, individuali kalba. **5. Nedaryti asmeninių apibendrinimų**. Argumentas yra pagrindinis mokslinio teksto konstravimo įrankis. Jis, kaip jau aptarta, turi remtis rašančiojo ar kitų mokslininkų atliktais tyrimais, kurie pristatomi mokslo šaltiniuose (ne populiariojoje žiniasklaidoje). Akademiniam tekste negali likti nepagrįstų asmeninių nuomonių, apibendrinimų.“³

Autorė, tiesa, pripažįsta, kad pradinis mokslo tiriamojo darbo (MTD) projekto variantas gali priminti nemoksliniu stiliumi išdėstytą mokslinio tyrimo projekto eskizą. Su tuo galima sutikti, tačiau abejotina, kad tame pradiniam eskize tyrėjui rūpimi klausimai būtų sudėlioti bendrųjų MTD projektui keliamų reikalavimų eiliškumu bei tarpusavyje susieti loginiais tarpusavio ryšiais, kaip reikalauja minėta autorė⁴. Tenka pastebėti, kad loginiai tarpusavio ryšiai atsiranda dažniausiai tada, kai esi jau pakankamai įsigilinęs į temą, daug nudirbęs. Išankstinės schemos taikymas tyrimo pradinuose etapuose kaip tik ir gali lemti rašymo blokadą.

Cituojama autorė yra tapusi sociologijos profesore, vadinasi, tai socialinių mokslų atstovė. Nors socialiniai ir humanitariniai mokslai dažnai pakliūna į vieną visuomeninių mokslų bloką, tačiau humanitariniuose moksluose metodologiniai dalykai gali būti traktuojami kiek kitaip. Pavyzdžiui, istorikams neretai geros idėjos kyla skaitant pirminius ar antrinius šaltinius be išankstinių nuostatų, tyrimo tikslų ir uždavinių išankstinio suformulavimo. Tai gali atsirasti tyrimo eigoje, kai jis aiškiau išsikristalيزuoja. Be to, tai, ką skaitai ir fiksuoji emocijas, išreiški asmeninę nuomonę, užrašai spontaniškai atsiradusias įžvalgas, kurias dar reikėtų patikrinti ir geriau

³ Maslauskaitė, Aušra. *Mokslo tiriamojo darbo metodologiniai pagrindai*: Mokomoji knyga. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2008 (Vilnius: Krašto aps. m-jos Leidybos ir inform. aprūpinimo tarnyba), p. 26.

⁴ *Ibidem*, p. 79.

pagrįsti, gali vis dėlto turėti savo vertę kitokiu lygmeniu. Kaip ir potencialių skai-tytojų minties provokavimas bei emocijų sužadimas. Rašymas yra ne tik kančios, bet gali tapti kasdieniu poreikiu, malonumu ir greitos komunikacijos priemone.

Nors mokslas, mokslinis tyrimas tarsi ir neturėtų priklausyti nuo jausmų ir emocijų, jis turėtų išlikti objektyvus, tačiau realiai siekiant objektyvių rezultatų jausmai ir emocijos visada mus lydi. To nereikėtų ignoruoti, o humanitarinis požiūris galėtų praversti praktiniu požiūriu – padėtų įveikti rašymo blokadą aukštojo mokslo studijose ir akademinio tyrimo tarpinėse stadijose fiksuojant subjektyvius dalykus bei emocionaliai juos perteikiant. Dėl to humanitarinių mokslų srities eksperto ir istorijos dėstytojo pasidalijimas asmeninės patirties apibendrinimais, įžvalgomis ir apibendrinimais akademiniam kontekste galėtų praversti ir kitiems. O ateičiai išliks kaip tam tikrą egodokumentinę vertę turintis pirmasis lietuviškas mokslinis straipsnis rašymo blokadą įveikimo tematika. Tai ir yra straipsnio pagrindinis uždavinys – užpildyti šią lietuviškos mokslinės literatūros spragą, kartu iškeliant emocionalumo dimensijos reikšmę, taip pat atkreipiant dėmesį į mokslo siejimą su pramogomis bei skaitmeninių pasakojimų rašymo dalykus, jų metodikos savitumą.

Straipsnyje glaustai aptariami rašybos technologiniai pasikeitimai, galimi studentų rašto darbų metodinių nurodymų pokyčiai, taip pat mokslo pramogai konceptas, angliškai įvardijamas kaip *scientainment*, orientuotas į žemojo slenksčio mokslinę komunikaciją. Gale pateikiama praktinių patarimų, kaip kurti skaitmeninius naratyvus. Šios temos yra skirtos pagrindinei problemai, kuri išreikšta straipsnio pavadinime. O esminis tikslinis klausimas skambėtų šitaip: Kaip įveikti rašymo blokadą aukštojo mokslo studijose ir kokią pagalbą čia galėtų suteikti humanitarinių mokslų atstovai?

Rašymas ranka ar teksto rinkimas klaviatūra?

Studentai ranka rašto darbų beveik jau nerašo, kažin ar dėstytojai tokius darbus priimtų. Tekstai yra surenkami kompiuterio klaviatūra, o tai savo ruožtu veikia mąstymą. Kita vertus, sukuria naujų galimybių rašymo blokada įveikti, taip pat tekstui apdoroti juo manipuliuojant ir tobulinant, adaptuojant ir pan. Tūkstantmetės tradicijas turintis rašymas ranka vis dėlto turi savo privalumų. Dėl to kai Suomija 2015 m. pranešė, kad nuo 2016 m. atsisakys privalomo moksleivių mokymo rašyti ranka, prioritetą teikdama mokymui rašyti klaviatūra, kitose šalyse švietimo ekspertai kraipė galvas⁵. Bet į šį eksperimentą, kuris Suomijoje jau tapo švietimo politika, žiūri įdėmiai. Mat tai daroma Šiaurės šalyje, kuri pagal švietimo rodiklius ir moksleivių pasiekimų tarptautinius testus daugeliu atžvilgiu yra pirmaujanti pasaulyje.

⁵ Himmelrath, Armin. Schulen Finnland schafft die Schreibschrift ab [interaktyvus]. *Spiegel Online*, 13. Januar 2015. Prieiga per internetą: <<https://www.spiegel.de/lebenundlernen/schule/schule-pisa-sieger-finnland-will-handschrift-abschaffen-a-1012000.html>>.

Apie perėjimą prie kitokių rašybos gebėjimų ugdymo „klaviatūros amžiuje“ (angl. *Age of Keyboard*) diskutuojama JAV ir Europoje, pavyzdžiui, vokiškai kalbančiuose kraštuose. Vokietijoje pirmaklasius moko rašyti spausdintomis raidėmis, kad jie koncentruotų dėmesį į žodžių ir sakinių turinį, kad taip geriau išmoktų kiekvieną raidę. Dažniausiai nuo antros klasės juos jau moko rašyti jungiant raides tarpusavyje⁶. Bet štai Šveicarijoje, Liucerno kantone, 2009 m. kaip alternatyvą vadinamajam „šniūriniam šriftui“ (vok. *Schnürlischrift*) imta mokyti bazinio šrifto, kai raidės yra labiau panašios į spausdintas ir nereikia prie kiekvienos raidės rašyti uodegyčių⁷ bei rašymo kursyvu ranka kiekviename žodyje sujungiant raides. Nuo 2012 m. bazinio šrifto mokymas Liucerno kantone pasidarė privalomas⁸. Nuo 2014 m. prie to perėjo ir kiti vokiškai kalbantys kantonai.

Prie tokio standarto mokyti vaikus rašyti klaviatūra, o ranka rašyti raidėmis jų tarpusavyje nesujungiant JAV pereita nuo 2010 m., kai bendruose švietimo standartuose *Common Core State Standards* (CCSS) privalomo mokymo ranka rašyti kursyvu nebeliko. Paskutinės naujienos rodo, kad beveik dvi dešimtys valstijų nuo Ilinojaus iki Ohajo patyliukais vis dėlto sugrįžo ar grįžinėja prie mokymo rašyti ranka kursyvu, kartu neatsisakydamos išmokyti rašyti klaviatūra⁹. Federalinis bazinis standartas CCSS ranka rašyti nedraudžia, valstijos gali vėl įsivesti mokyti vaikus rašyti kursyvu, o ne tik baziniu raštu. Kai kuriose valstijose tai palikta spręsti vietinėms mokyklų apygardoms.

Kaip matome, net ir ranka rašytas tekstas patiria pokyčių, bet nereikėtų nuvertinti ir senųjų rašymo tradicijų. Remiantis empiriniais tyrimais linkstama pripažinti, kad rašymas kursyvu lavina vaikų mikromotoriką ir mąstymą, atmintį, idėjų raišką. Šios diskusijos apie rašymą ranka yra pasiekusios ir Lietuvą, panašia tema-

⁶ WEIB, Yvonne. Professoren erklären: Warum schreiben wir immer noch mit der Hand? [interaktyvus]. *Hamburger Abendblatt*, 9. März 2019. Prieiga per internetą: <<https://www.abendblatt.de/hamburg/article216624405/Warum-schreiben-wir-immer-noch-mit-der-Hand.html>>.

⁷ Левчук, Кристина. Почему школьники всё хуже пишут от руки? Was erwartet die Schnürlischrift in Zukunft? [interaktyvus]. Швейцария Деловая, 16 апреля 2019. Prieiga per internetą: <<https://business-swiss.ch/2019/04/pochemu-shkolniki-huzhe-pishut-ot-ruki/>>.

⁸ OSMAN, Ismail. Revolution im Klassenzimmer: Wie Luzern mit der Basisschrift Schule machte [interaktyvus]. *Luzerner Zeitung*, 27. Januar 2019. Prieiga per internetą: <<https://www.luzernerzeitung.ch/zentralschweiz/luzern/wie-luzern-mit-dieser-schrift-schule-machte-ld.1088647>>.

⁹ Isensee, Laura. Texas Is Bringing Back Cursive To Elementary Schools [interaktyvus]. *Houston Public Media*, April 29, 2019. Prieiga per internetą: <<https://www.houstonpublicmedia.org/articles/news/education-news/2019/04/29/330958/texas-bringing-back-cursive-to-elementary-schools/>>; Cursive writing in school: Comeback kid or forgotten art? [interaktyvus]. *Study International News*, April 18, 2019. Prieiga per internetą: <<https://www.studyinternational.com/news/cursive-writing-in-school-comeback-kid-or-forgotten-art/>>; Stevenson, Peter. Cursive Seemed to Go the Way of Quills and Parchment. Now It's Coming Back [interaktyvus]. *The New York Times*, April 13, 2019. Prieiga per internetą: <<https://www.nytimes.com/2019/04/13/education/cursive-writing.html>>.

tika galima rasti straipsnių lietuviškoje žiniasklaidoje¹⁰. Joje dažniausiai perpasakojami užsienio šalių žiniasklaidos straipsniai, pridedant vieną kitą ir savo mintį.

Suomiai paliko teisę mokytojams mokyti vaikus rašyti ranka, tačiau tai neprivaloma ir traktuojama kaip papildomas užsiėmimas prie privalomojo rašymo klaviatūra. O dėl rašymo klaviatūra štai kas yra pastebėta. Jei įprastos ar sensorinės klaviatūros mygtukai spaudinėjami iš lėto, tai vargina smegenis. Kadangi žmogaus operatyvinė atmintis turi daugiau įsiminti, kai atliekamos rašymo operacijos, ji greičiau užsipildo ir tada išsina, kad rašymas ranka mažiau vargina, o mintys greitai užrašomos, kai tik jos atsiranda. Jei gebama rašyti klaviatūra greitai abiem rankomis, ši problema yra mažiau jaučiama. Mat kai mintys bėga greičiau, o rankos dirba lėtai, tai svarbi mintis gali dingti ir rašymas sukelia daugiau streso. Kita vertus, atkreiptas dėmesys, kad per greitai rašant dingsta minties gilumas, yra pavojus „nuslysti paviršiumi“¹¹.

Tiriamąo rašto darbo rengimo metodika – nuo „juodraščių“ iki akademinio „švarraščio“

Klaviatūra surinkto teksto pranašumai atsiskleidžia toliau su juo dirbant, naudojant, adaptuojant, redaguojant. Ranka rašytu tekstu taip lengvai nemanipuliuosi, tačiau jau yra atsiradę programėlių (pavyzdžiui, *reMarkable*), kurios ranka ant išmanaus įrenginio ekrano rašytus žodžius ir sakinius paverčia spausdintų ženklių tekstu. O *Pen to Print* programėlė leidžia išmaniuoju telefonu nuskanuoti rankraštinių tekstą ir konvertuoti jį į skaitmeninį formatą, tinkamą redaguoti, paieškai atlikti ir išsaugoti bet kurioje skaitmeninėje platformoje.

Yra sukurta ir rašymo priemonių, kuriomis, jei rašai popieriuje, grafinis rankraštis išsaugomas vidinėje rašiklio atmintyje skaitmeniniu formatu, o failuose ranka rašytų raidžių konvertavimas į spausdintas jau yra techniškai išsprendžiamas reikalas. Savo ruožtu rašymas planšetės ekrane specialiu rašikliu, kaip tai yra

¹⁰ Rašant ranka ir spausdinant klaviatūra smegenyse vyksta skirtingi procesai [interaktyvus]. *Delfi.lt*, 2018 m. kovo 22 d. Prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/mokslas/mokslas/rasant-ranka-ir-spausdinant-klaviatura-smegenyse-vyksta-sirtingi-procesai.d?id=77395259>>; Kiek ilgai dar gebėsime rašyti ranka? [interaktyvus]. *LRT.lt*, 2017 m. lapkričio 16 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrt.lt/naujienos/mokslas-ir-it/11/192993/kiem-ilgai-dar-gebesime-rasyti-ranka>>; Psichologijos mokslų daktaras: jei norite išmokyti vaikus skaityti, mokykite juos rašyti [interaktyvus]. In: *LRT.lt*, 2018 m. balandžio 4 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrt.lt/naujienos/gyvenimas/13/207545/jei-norite-ismokyti-vaikus-skaityti-mokykite-juos-rasyti>>; Ragėnienė, Laima. Grafologas: norite pakeisti gyvenimą – keiskite raštą [interaktyvus]. *LRT.lt*, 2015 m. rugpjūčio 3 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrt.lt/naujienos/tavo-lrt/15/109617/grafologas-norite-pakeisti-gyvenima-keiskite-rasta>>; Specialistai sunerimę: technologijos keičia gebėjimą rašyti ranka [interaktyvus]. *Delfi.lt*, 2018 m. balandžio 17 d. Prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/vaikai/psichologija/specialistai-sunerime-technologijos-keicia-gebejima-rasyti-ranka.d?id=77728181>>.

¹¹ Jeigu klaviatūra rašote abiem rankomis – esate prastesnis rašytojas [interaktyvus]. *15min.lt*, 2016 m. kovo 13 d. Prieiga per internetą: <<https://www.15min.lt/mokslasit/straipsnis/laboratorija/jeigu-klaviatura-rasote-abiem-rankomis-esate-prastesnis-rasytojas-650-594275>>.

išspręsta *iPad* planšetėje su itin kokybiško vaizdo *Retina* ekranu, užsirašinėjimo, piešimo, braižymo procesus apskritai daro malonesniu užsiėmimu. Realiai rankeje laikai pailgą prietaisą, kuris yra „sukurtas kaip kompiuteris, o veikia kaip pieštukas“¹². Tai sukūrusi įmonė reklamuoja, kad su *Apple Pencil* „viską atliksi taip lengvai, kad nebenorėsi jo paleisti iš rankų“¹³.

Pats rašymas iš tikrųjų dažnai yra mechaniškas dalykas, bet jei nori rašyti apgalvotai ir prasmingai, reikia įjungti mąstymo „mygtuką“, jei taip galima vaizdžiai pasakyti. Seniai žinoma tiesa, kad gerai rašo ne tas, kas gerai rašo, o tas, kuris gerai galvoja. Bet ar taip būna visada? Gerų minčių užplūsta, o parašyti kartais neišeina. „Rašymo kančios ir blokados kyla dėl to, kad rašytojas nori iš pirmo karto parašyti gerą tekstą („švarraštį“). Tokių rašytojų gal būna, bet man reikia tą patį tekstą parašyti bent tris kartus, kad kažkas gautųsi“, – viename interviu yra sakęs žinomas Vilniaus universiteto sociologijos profesorius Zenonas Norkus¹⁴. Čia geras pastebėjimas – nereikia iš pirmo karto stengtis parašyti tobulą tekstą. Metodinių priemonių, kaip rengti studentams rašto darbus, nestinga, tačiau jose dažniausiai nurodoma, kaip formaliai turėtų atrodyti galutinis baigtas darbas. O kaip tai pasiekti žingsnis po žingsnio, dažnokai nėra atskleidžiama. Gal tas kūrybinių kančių kelias priklauso ir nuo individualių kiekvieno žmogaus savybių?

Pavyzdžiui, nagrinėjant kurį nors grožinės literatūros kūrinį, kam nors iš pradžių bus priimtina paskaityti tai, ką jau kiti literatūros mokslininkai buvo rašę pasirinkta tematika, po to perskaityti patį literatūros kūrinį ir parengti analitinį darbą kaip kritinį mokslinį tekstą, kuriame siekiama parašyti ką nors naujo ir vertingo. Čia egzistuoja problema, kad apie kai kuriuos literatūriškai vertingus kūrinius labai daug prirašyta, visko neperskaitysi pagal studijų modulyje numatytą kreditų ir valandų skaičių. Be to, mokslo korifėjai dažnai jau yra labai protingai prirašę, nes daug tyrė, panaudojo ilgametę intelektualią patirtį, o ką tu studentišku lygmeniu mokslškai vertingiau pasakysi ir parašysi daug kartų ištyrinėta tema? Ypač kai spaudžia laikas ir atsiskaitymo terminai. Tai irgi gali sukelti stresą ir blokuoti individualų rašymą, kai reikia pačiam parašyti apie Levo Tolstojaus „Karą ir taiką“, Jaroslavo Hašeko „Šauniojo kareivio Šveiko nuotykius“, Ernesto Hemingvėjaus „Atsisveikinimą su ginklais“ ar Ericho Marijos Remarko „Vakarų fronte nieko naujo“. Mat reikia ne tik juos perskaityti, bet dar ir peržiūrėti kalnus mokslinės literatūros apie šiuos klasikinius romanus, tų autorių kūrybą.

Skaitydamas beletristiką apie kariškių gyvenimą, jį pažinsi literatūriškai, galėdamas įsijausti ir pajusti skaitymo malonumą. Bet kažin ar taip jau kiekvienam studentui kils entuziazmas iš pradžių skaityti mokslinius traktatus, skirtus to ar kito

¹² *Apple Pencil. Pristatome naująjį „Apple Pencil“* [interaktyvus]. [apple.com/lt/](https://www.apple.com/lt/). Prieiga per internetą: <<https://www.apple.com/lt/apple-pencil/>>.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Pivorūtė, Milda. Rašant mintys dažnai lieka kažkur anapus kalbos ir nepasiduodančios įkalnimui [interaktyvus]. *Sociologai.lt*, 2013 m. rugsėjo 5 d. Prieiga per internetą: <<https://sociologai.lt/2013/rasant-mintis-daznai-lieka-kazkur-anapus-kalbos-ir-nepasiduodanti-ikalinimui/>>.

rašytojo kūrybos nagrinėjimui? Metodiškai daug kam bus lengviau iš pradžių susidaryti savo nuomonę apie literatūros kūrinį, o po to gilintis į jo gvildenimą literaturologų darbuose. Juos pasižiūrėjus galima grįžti prie kūrinio pakartotinių skaitymų (dalinių ar viso teksto), žvelgiant jau iš tyrinėtojo pozicijų.

Siekiant išvengti rašymo blokados, taip pat nenorint pakliūti į kitų literatūros mokslininkų minčių pradinę įtaką, galima rekomenduoti mokslinių tyrimų iš pradžių neskaityti, o iš karto imti patį romaną ar kitą literatūrinį kūrinį. Skaitant pasižymėti kilusias mintis, emocijas, idėjas, rašyti jas sau į juodraščių, o jei vartoji daugiafunkcę elektroninę skaityklę, – pasižymėti paraštėse, išryškinti atskiras teksto vietas. Tik perskaičius patį literatūrinį šaltinį galima pasiskaityti pasirinktinai vieną kitą mokslinį veikalą ta tematika. Prireikus grįžti prie tam tikrų romano vietų, jas analizuojant, kitų tyrinėtojų mintis kūrybiškai panaudoti. Pildant pirminį juodraštinį variantą jis tobulinamas ir tada jau vėliau galima jam suteikti labiau akademinę struktūrą ir pobūdį. Ši metodika galėtų būti pritaikoma ir studijuojant istoriją bei kitas humanitarinių mokslų disciplinas.

Jei baigtiniame rašto darbe turi būti įvadas, pagrindinis tyrimo dėstymas, suskirstytas į keletą skyrių, o pabaigoje – išvados, nebūtinai darbo eigoje reikia laikytis tokio rašymo eiliškumo. Neretai įvadą kaip tik geriausia rašyti proceso pabaigoje, kai jau žinai, ką tu nori pasakyti ir kokios išvados bei apibendrinimai susiformavo darbo eigoje. O emocionalių minčių, pastabų ir spontaniškų įžvalgų užrašymas yra gera „juodraštinė“ medžiaga tolesniam darbui rengiant „švarraštį“. Akivaizdu, kad parašytas ir išsaugotas skaitmeniniu formatu juodraštis yra lengviau tobulinamas ir papildomas, nei parašytas popieriuje. Bet čia vėlgi reikia atsižvelgti į individualias rašančiojo savybes bei įpročius. Galbūt kai kam pasirodys labiau priimtina iš pradžių užsirašyti mintis ir pastabas lapeliuose ar bloknoto lapuose, o vėliau iš jų krūvos sukurti didesnę rišlų tekstą, surenkant jį kompiuterio klaviatūra. Rašymo darbo eigos variantų yra ne vienas. Čia galima pritarti nuomonei, kad universalios pastabų užsirašymo sistemos nėra, kiekvienas susikuria tokią, kuri jam atrodo patogiausia¹⁵.

***Scientainment* ir žemojo slenksčio mokslinė komunikacija**

Asmeninėmis refleksijomis ir raštu užfiksuotomis emocijomis apipinto „juodraščio“ rašymas gali įgyti ir savarankišką vertę komunikacine prasme. Mat teksto kūrimo tikslas nebūtinai turi būti vien „bejausmis“ mokslinis kritinis naratyvas, paskaitomas šaltu veidu. Atkreiptinas dėmesys į pasaulyje populiarėjantį *scientainment* konceptą. Tai anglų kalbos naujadaras, sudarytas iš dviejų žodžių: *science* (mokslas) ir *entertainment* (pramoga). Į *scientainment* bendrą veiklą įsitraukia ne tik mokslininkai, bet ir kūrybiškos pramogų pasaulio garsenybės (*stand-up* komikai, reperiai, televizijos „žvaigždės“ ir t. t.). Jiems veikiant kartu su mokslo pasaulio

¹⁵ Maslauskaitė, Aušra. Op. cit., p. 38.

atstovais mokslinių žinių ir naujienų perteikimas efektyviai paverčiamas pramoginiu dalyku. Mat didžioji dalis visuomenės moksliniais tyrimais nesidomi, o tradicinis mokslo populiarinimas tų pačių mokslininkų savo tyrimus legitimituojančiais žodžiais per mažai sukelia geros nuotaikos, humoro, nuostabos, paslaptingo, įtampos, įsitraukimo, empatijos ir panašių emocionalių dalykų.

Šią atskirtį tarp mokslininkų, viena vertus, ir plačių socialinių grupių, kita vertus, tarp išsilavinusios, mokslu besidominčios visuomenės dalies ir abejingos mokslinėms žinioms visuomenės daugumos, kaip tik ir bandoma įveikti skatinant pozityvius afektus sukeliančią žemojo slenksčio mokslinę komunikaciją (angl. *low-threshold science communication*). Gimęs JAV *scientainment* judėjimas populiarėja ir kituose žemynuose. Glaustai ir taikliai jo esmė pateikta Šveicarijos fondo *Gebert Rüt Stiftung* tinklalapyje tiek vokiečių¹⁶, tiek anglų¹⁷, tiek prancūzų¹⁸ kalbomis.

Šveicarija pastaraisiais metais ypač ėmė propaguoti *scientainment* Indijoje. Pavyzdžiui, 2018 m. rugsėjo 27 d. Bangalore (Karnatakos valstijoje), remiant šveicarų fondams, įvyko vienos dienos konferencija „ScienceComm’18 India“, jos lozungas buvo: *Science meets entertainment*. Kaip rašoma konferencijos tinklalapyje apie būsimą renginį, kuris jau įvyko: „*Scientainment* idėja yra komunikuoti mokslą pramogine maniera, darant jį patrauklų ir malonų. Konferencija sukviets ekspertus, kurie pasidalins įžvalgomis apie tokių platformų kaip *YouTube*, *Instagram*, *Twitter* etc. potencialą kuriant patrauklų mokslinį turinį. Ji sieks tirti tokių krypčių kaip skaitmeninio naratyvo, teatro, žaidimų ir *stand up* komedijos galimybes mokslo komunikacijai.“¹⁹

Lietuvoje mokslo pramogai pavyzdys, manytina, būtų televizijos laidų serija „Nacionalinė ekspedicija“ per LTV. Nacionalinis istorijos laikraštis „Voruta“ po pirmosios 2015 m. ekspedicijos Nemuno upe, kai tos laidos buvo parodytos per televiziją, 2016 m. publikavo vieno mokslų daktaro triuškinamą recenziją, žvelgiant iš akademinų pozicijų²⁰. Dalykinė kritika, faktinių klaidų nurodymas ir pan. pats savaime yra teigiamas dalykas. Tačiau kritikos „Nacionalinė ekspedicija“, jos vadovas istorijos profesorius susilaukė ir už tai, kad daug ko nepasakė ir buvo daug tuščių šnekų. Laidose esą per daug rodyta apie maistą ir valgymą, „negailėta laiko

¹⁶ Scientainment. Mit Wissenschaft zu den Leuten [interaktyvus]. *Wissenschaft bewegen*. Gebert Rüt Stiftung. Prieiga per internetą: <<https://www.grstiftung.ch/de/handlungsfelder/scientainment.html>>.

¹⁷ Scientainment. Reaching people with science communication [interaktyvus]. *Wissenschaft bewegen*. Gebert Rüt Stiftung. Prieiga per internetą: <<https://www.grstiftung.ch/en/area-activity/scientainment.html>>.

¹⁸ Scientainment. Faire de la science-divertissement [interaktyvus]. *Wissenschaft bewegen*. Gebert Rüt Stiftung. Prieiga per internetą: <<https://www.grstiftung.ch/fr/champs-activite/scientainment.html>>.

¹⁹ *ScienceComm’18 India*. Event Details [interaktyvus]. *Swissnex India*. Prieiga per internetą: <<https://www.swissnexindia.org/event/science-comm18-india/>>.

²⁰ Purvinas, Martynas. Nacionalinė ekspedicija Nemunu 2015: „liapsusai“ ir paskleisti mitai. *Voruta*. 2016 m. vasario 27, Nr. 2, p. 1–2, 12.

eterio taršai – kvailiems juokeliams, iš piršto laužtiems „nuotykiams“ ir pan.²¹ Paskutinis recenzento sakinyss buvo toks: „Gal kada ir LRT imsis rimtų darbų, o ne vien pagal sovietmečio pašėliojimų kolchozų pirtelėse tradicijas kuriamų realybės šou, tinkamesnių pramoginėms ir komercinėms firmoms“²².

Plaukiant upe ir išlipant krantuose grupei keliautojų vyksta kažkokie nuotyki (galbūt iš tikrųjų surežisuoti bei teatralizuoti), kelionę lydi įdomūs susitikimai, liejasi emocijos. Filmuotoje ir sumontuotoje medžiagoje tai parodoma. O ar „Nacionalinėje ekspedicijoje“ yra mokslo, mokslo populiarinimo? Paklausiau vieno kolegos, o jis man atsakė šitaip: „ten yra mokslo populiarinimo elementų“. Bet to, gal šiuo atveju ir užtenka? Tam, kad laida susilauktų pasisekimo ir žiūrovų susidomėjimo. Daugelis tų mokslo žinių „elementų“, išsakomų emocionaliai ir fragmentiškai kelioninėse situacijose, lengvai randami enciklopedijose. Turbūt panašiai galima būtų pasakyti ir apie kultine tapusią LTV laidą „Klausimėlis“, kuri pagrįsta televizijos žurnalisto imamais trumpais interviu su atsitiktiniais praeviviais. Jų nusišnekėjimai sukuria ne vieną progą nusišypsoti ir pasijuokti (teigiamos emocijos!), bet laidoje pateikiami ir vieno ar kito mokslininko paaiškinimai apie tą teminį dalyką, kurio buvo klausinėjama gatvėje.

Akademinėje literatūroje pripažįstama, kad dėl *scientainment* pavyksta sudominti žmones, kurie apskritai mokslu nesidomi, tačiau nurodomas ir mokslininkų kritinis nusistatymas, nes kyla pavojus per daug supaprastinti mokslo turinį iki lėkštumo ir banalybės. Televizijos pramoginis mokslo turinys gali pasiekti platesnes auditorijas, tačiau orientuojantis į masinės publikos lygį einama į mokslo žinių perteikimo plotį, o ne į gilumas. Turinys redukuojamas iki bendrojo supratimo lygio²³. Tai ne visiems mokslininkams patinka, o daugeliui jų net nekils noro tuo užsiimti aiškinant elementarius dalykus pramoginėje laidoje, tam naudojant savo kūrybinį laiką, kurį verčiau skirti mokslinio straipsnio rašymui ir t. t.

Emocionalių dalykų perteikimas, kaip žinoma, yra įmanomas ne tik filmuotoje medžiagoje, bet ir rašto darbuose. Teko metus dėstyti Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje, tai orientavau nuolatinųjų studijų kariūnus ir iššėstinių studijų studentus (kariškius ir civilius), rengiančius rašto darbą, nevengti savo nuomonės, įspūdžių, nebūtinai apsiriboti vien tik sausu faktų dėstymu, tekstą iliustruoti vaizdine medžiaga. Pirmo, antro kurso nuolatinųjų studijų kariūnai nieko kažko ypatingai originalaus neparasė, o tai suprantama, nes jie dar neturi įgiję profesinės patirties. Nors emocijų nestokoja, bet yra nedrąsūs, kai reikia parašyti *à la* mokslinį rašto darbą. Bet dirbant su iššėstinių studijų studentais, tarp jų nemažai kariškių, tai čia atsirado keletas dėmesio vertų rašinių. Jie pasirodė vertingi būtent dėl to, kad autoriai, nagrinėdami karybos istorijos, nacionalinio saugumo temas, aprasė ir savo

²¹ Ibidem, p. 2.

²² Ibidem, p. 12.

²³ Schreiber, Pia. Kinderuniversitäten in der Welt – ein Vergleich. *Handbuch Wissenschaftskommunikation* / Beatrice Dernbach; Christian Kleinert; Herbert Munder (Hrsg.). Wiesbaden: Springer VS, 2012, S. 108.

asmeninį patyrimą, perteikė tam tikrų emocijų, susijusių su jų karo tarnyba.

Pavyzdžiui, vienas kariškis pasirinko temą apie prieštankinę sistemą *Javelin* ir aprašė, kaip jis pats pirmasis Lietuvoje per karines pratybas iššovė pirmąjį šūvį iš šio ginklo. Man tai pasirodė įdomu, papildomai padirbėjau prie jo teksto kaip mokslinis redaktorius, atsirinkau kariškio pateiktas iliustracijas, internete paieškojau ir naujų, parašiau trumpą įžangą, o Redakcinio skyriaus kalbos redaktorei dar patvarkius visą tą tekstą kalbiniu požiūriu, straipsnį paskelbė žurnale „Kariūnas“²⁴.

Dar vieną įdomų kito iššęstinių studijų studento tekstą apie oro erdvės gynybos sistemos kūrimą Lietuvoje pasiūliau žurnalo „Karys“ redakcijai. Krašto apsaugos sistemoje dirbančius žurnalistus sudomino iliustruotas originaliomis nuotraukomis rašinys. Jie pagal mano duotus kontaktus susisieikė su tuo kariškiu, kiek patvarkė redakcinio požiūriu tą tekstą ir taip pat publikavo²⁵. Tie straipsniai, išaugę iš 2017 m. rašto darbų Lietuvos karo akademijos studijose, yra vertingi ir kaip nesenos istorijos šaltiniai, nes autoriai įterpė savo atsiminimų ir išpūdžių, taip pat pateikė publikuoti vertingų originalių nuotraukų.

Tačiau ką daryti, jei asmeninės profesinio gyvenimo patirties dar beveik nėra, mokslinių atradimų dar nepadaryta, tiriamojo darbo įgūžiai dar tik formuojami? O gauti finansavimą kokiai nors „ekspedicijai“ su profesionaliais operatoriais ir TV žvaigždėmis ar kitomis garsenybėmis, po to sukuriant didelio biudžeto filmą ar serialą yra nerealu? Apie ką rašyti, ką papasakoti, kad tai galėtų įgyti tam tikros vertės ne vien pačiam sau, bet ir kitiems?

Skaitmeninė humanitarika / Skaitmeniniai pasakojimai

Toliau bus pateikiami praktiniai skaitmeninės humanitarikos pavyzdžiai bei pragmatiniai sprendimai dėstytojams ir studentams, kuriantiems skaitmeninius naratyvus. Šio straipsnio autorius tuo užsiima jau daugiau kaip du dešimtmečius, kai 1999 m., gavus Atviros Lietuvos fondo paramą, Vilniaus universitete sukūrė originalų nuotolinio mokymo kursą „Turinio žinių kanalas“, pateikdamas jo medžiagą viešai internete. O vėlesniais metais šią veiklą tęsė, išbandydamas įvairias internetines platformas, jose skelbdamas originalų skaitmeninį turinį.

Turimas omenyje pasakojimų kūrimas, pasinaudojant galimybėmis ir priemonėmis, kurias teikia internetas ir skaitmeninės medijos. Kuriant skaitmeninius pasakojimus rašomi ir panaudojami ne tik tekstai, bet stengiamasi sujungti į vientisą visumą fotografijas ir kitą grafiką, animacijas, vaizdo, garso ir muzikos failus. Dėl to šios veiklos kūrybiniai rezultatai neretai lyginami su multimedijos filmų produkcija. Visa tai įgalina šiais laikais nemažai kompiuterinių programų bei taikomųjų programėlių, apskritai pažengusi techninė bazė ir išaugęs interneto potencialas turinio dalijimosi prasme.

²⁴ Kaušius, Remigijus. Vidutinio nuotolio prieštankinė raketų sistema „Javelin“. *Kariūnas*. 2017, nr. 2, p. 29–35.

²⁵ Kizelevičius, Tomas. Lietuvoje „dangus tik saviems“. *Karys*. 2017, nr. 6, p. 30–33.

Jau teko rašyti apie *Google Sites* teikiamas galimybes²⁶, o nuo 2019 m. straipsnio autorius ėmė naudotis šios atnaujintos platformos, pavadintos *new Google Sites*, versija. Ji supaprastinta forma leidžia kurti tinklalapius, iš karto optimizuojant juos peržiūrai mobiliųjų išmaniųjų įrenginių ekranuose. Tiek kurdamas mokslinį kritinį naratyvą, tiek rašydamas mokslo populiarinimo tekstus, tiek užsiimdamas skaitmeninio turinio kūrimu straipsnio autorius nėra naujokas. Nauja buvo bandymas labiau atsižvelgti į *scientainment* tendencijas ir bandyti susieti istorijos dalykinį turinį su emocijas keliančiais vaizdo įrašais, kurių yra apstu internete. Istorija čia suprantama labai plačiai, nes praeitis yra viskas, o viskas tampa istorija.

Šiuo atveju skaitmeninio turinio kūryba buvo užsiimama neturint išankstinio plano, tačiau impulsų suteikė ilgametis domėjimasis praeitų dešimtmečių pop muzika, jos klausymasis ir vaizdo įrašų daugkartinis stebėjimas internete, visų pirma *YouTube* kanale. Pirminė intencija buvo noras sklandžiau susieti rastą įdomią pramoginės muzikos medžiagą su istoriniam pažinimui svarbiais dalykais iš įvairių sričių, nes istoriniai tyrimai apima jas visas. Šioje veikloje buvo daromi maži asmeniniai „atradimai“ sau pačiam, t. y. atrandant tai, ko anksčiau asmeniškai nežinojai, nors tai gal ir nėra tikrieji mokslinio lygio atradimai.

Antai gilinantis į žymiosios švedų pop muzikos grupės ABBA istoriją, buvo pastebėta, kad būsimoji šios grupės narė Anni-Frid Lyngstad pirmą kartą pasirodė per Švedijos televiziją ir dainavo 1967 m. kaip tik tą dieną, kai visa Švedija perėjo prie dešiniapusio transporto judėjimo keliuose²⁷. Su ABBA istorija teko padirbėti nemažai, tačiau mano tikslas nebuvo atskleisti grynai šios švedų supergrupės istoriją. Minėtu atveju išryškinta paprasta istorinė detalė akcentuojant, kad ikiindustrialinėje epochoje buvo stengiamasi judėti kelio viduriu ar kairiąja kelio puse, nes taip geriau dešine ranka apsiginti nuo užpuolikų. Tai galėtų praversti kariškiams kaupiant istorines žinias. O tie, kurie norės pasiskaityti apie transporto judėjimo istoriją daugiau, gali aktyvinti hipernuorodą, vedančią į atitinkamą lietuvišką straipsnį apie istorines aplinkybes, lėmusias kelio pusės pasirinkimą keliaujant.

Nagrindėdamas ABBA šlovės istoriją, atkreipiau dėmesį į XX a. 8-ąjį dešimtmetį, jo dvasią, globalines politines sąlygas. Buvo pasinaudota į *YouTube* įkeltu vaizdo įrašu, kuriame pažymima, kad ABBA pirmą kartą pasirodė už „geležinės uždangos“ 1974 m. Rytų Berlyne, Vokietijos Demokratinės Respublikos sostinėje. Tai inspiravo šių eilučių autorių daugiau tuo klausimu pasidomėti – apskritai apie Vakarų pop muzikos grupių koncertus Rytų bloko šalyse.

Rasta informacija, atitinkamos medžiagos pateikimas, įskaitant emocionalių filmuotus kadrus, užfiksavusius, kaip lenkų jaunimas ritmiškai kratėsi pagal britų grupės *The Rolling Stones* gyvai atliekamą muziką 1967 m. Varšuvoje, kaip tik

²⁶ Vyšniauskas, Arūnas. Giluminių saitų naudojimas kūrybinėje istorijos studijų veikloje. *Šiuolaikinės visuomenės ugdymo veiksniai*. T. 2 (2017), p. 73–88.

²⁷ Šį skaitmeninio naratyvo fragmento pavyzdį, kaip ir kitus paminėtus, galima rasti autoriaus internetinio projekto „À la Afrodite“ tinklalapyje „Batai virš kelių“. Prieiga per internetą: <<https://sites.google.com/view/la-afrodite/over-the-knee-boots>>.

padedą ir dabartiniam skaitytojui mintimis nusikelti į tuos laikus, užplūsti nostalgijai ar kitiems jausmams. Tuo pačiu kilo mintis pridėti informacijos apskritai apie atskirtį tarp Rytų bloko šalių nuo likusio pasaulio. Paliestas ir ABBA, kaip neutralią politiką vykdančios Švedijos pop muzikos grupės, santykis su didžiąja politika. XX a. 8-ojo dešimtmečio pramoginės muzikos istorija yra siejama ir su vadinamuoju *Détente* laikotarpiu tarptautiniuose santykiuose, glaustai paaiškinama jo esmė.

Šiuose ir kituose pavyzdžiuose pop muzikos atlikėjų vaizdo įrašai ir pramoginės muzikos istorijos fragmentai yra tik komponentai, susiejami su civiliams ar kariškiams svarbios politinės istorijos, Šaltojo karo laikų geopolitinės padėties, tuometinės propagandos tematika. Orientuotasi į tai, kad pateiktą medžiagą galima būtų panaudoti žemojo slenkščio mokslinei komunikacijai pramogine prasme. Muzikos, dainų ir kitų audiovizualinių failų nukopijavimas bei įkėlimas į savo tinklalapį iš autorinėmis teisėmis apsaugotų kūrinių būtų teisinio pobūdžio pažeidimas. Tačiau to išvengiama duodant nuorodas į jau paskelbtą internete muziką arba naudojant specialų kodą, kuris leidžia integruoti *YouTube* vaizdo įrašą atskirame tinklalapio langelyje. Panašiai elgtasi ir su grafine medžiaga, o kai kurie grafiniai failai nukopijuoti ir įdėti į savąjį tinklalapį tik tais atvejais, kai jų autoriai leidžia tai daryti laisvai pagal iš anksto suteikiamą licenciją. O savi komentarai, rišlus pasakojimas, medžiagos komponavimas – tai jau asmeninis autorinis darbas.

Pop muzikos žvaigždžių gyvenimą bei kūrybą galima susieti ir su šiuolaikinės politikos, politologinėmis temomis. Tai, pavyzdžiui, atlikta surinkus ir pateikus medžiagą kaip rišlų tekstą panagrinėjus šiuolaikinės „pop divos“ Taylor Swift santykį su politika, atkreipus dėmesį į jos žinutę *Instagram* socialiniame tinkle per vidurio kadencijos rinkimus į Kongresą JAV 2018 m. rudenį. Čia teko pasinaudoti ne tik pasaulinės žiniasklaidos pranešimais, bet ir JAV prezidento Donaldo Trumpo emocionalia veido mimika bei kalba išreikšta reakcija, nufilmuota stambiu planu²⁸. Atitinkamas vaizdo įrašas yra įkeltas į *YouTube* kanalą, dėl to nesudarė sunkumų įterpti šio „jutubiko“ kodą į asmeniškai redaguojamą *new Google Sites* tinklalapį, jo atitinkamą skyrių²⁹.

Kelios rekomendacijos pabaigoje

Vieniems galbūt šie pateikti skaitmeninio turinio pasakojimo pavyzdžiai pasirodys žemo lygio, kitiems galbūt per daug sudėtingi. Tai priklausys ir nuo recipientų amžiaus grupių bei jų intelekto ar turimų žinių lygio. Tačiau nebūtina viską skaityti, žiūrėti ir klausytis vienu ypu. Medžiaga turi struktūrą, suskirstyta į palyginti nedidelius komponentus – pastraipas, kurių dažniausia apimtis tarp 50 ir 100

²⁸ Donald Trump on Taylor Swift: ‘I like her music about 25% less now’ [interaktyvus]. *YouTube.com*. Published on Oct 9, 2018. Prieiga per internetą: <<https://youtu.be/dieYdiq3FMM>>.

²⁹ Vyšniauskas, Arūnas. Taylor Swift ir politika [interaktyvus]. *Varia (À la Afrodite)*. Prieiga per internetą: <https://sites.google.com/view/la-afrodite/home/varia#h.p_9-5gWNOSzEE5>.

žodžių, bent jau autoriniame asmeniškai kurtame tekste. Indų mokslininkas, medicinos mokslų daktaras Srinivas Patil yra pastebėjęs, kad mokslinė koncepcija kar-
tais būna ilga ir *scientainment* prasme negali būti užbaigta perteikta daina ar šokiu,
tačiau istorijų pasakojimuose (angl. *storytelling*) ji gali būti padalinta į epizodus.
Tai yra istorijų pasakojimo pranašumas prieš kitas komunikacijos formų rūšis³⁰.

Asmeniškai pasidalijamų trumpų istorijų, eksportuojančių ne tik vaizdus,
garsus, bet ir tekstu išreiškiamas emocijas, vadinamoji „Stories“ funkcija, plinta
socialiniuose tinkluose. Atsiradusi mobiliuoje aplikacijoje *Snapchat*, ji viena ar kita
forma XXI amžiaus 2-ojoje dekadėje išpopuliarėjo žinomuose socialiniuose tin-
kluose *Instagram*, *Facebook*, *Whatsapp*, *Twitter*. Pavyzdžiui, „Instagram-Stories“
funkcija leidžia ne tik pasidalinti fotografija ar vaizdo įrašu, bet ir pridėti su vaiz-
duojamu objektu susijusią istoriją, trumpą rišlų pasakojimą, bet visa ta istorija po
24 valandų išnyksta.

Pastaruoju metu originaliais trumpų „istorijų“ tekstais bando pasižymėti ir
Spotify, didžiausia pasaulyje muzikos klausymosi internetinė platforma, įkurta Šve-
dijoje. Šioje platformoje muzika išlieka svarbiausia, tačiau ją bandoma praturtin-
ti originalia, o ne paimta iš kur kitur, tekstine informacija. „Storyline“ pavadinta
funkcija *Spotify* platformoje kol kas yra testavimo fazėje, dėl to nėra aišku, kaip ji
atrodys³¹.

Straipsnio autoriaus nuomone, turinio teikimo prasme per žemąjį slenkstį
būtų perspektyvu perteikti ir mokslines žinias, susiejant jas su muzikos, literatūros,
meno kūriniiais, taip pat audiovizualinės pramogų industrijos produkcija. Bet tam
galima pasitelkti ne tik esamas internetines platformas, bet ir apskritai kurti naujas,
galbūt kombinuojant bei išnaudojant egzistuojančių socialinių tinklų potencialą.
Tokio skirtingų platformų ir socialinių tinklų integravimo pavyzdžių internete ga-
lima rasti. Pavyzdžiui, minėta *Spotify* sudaro galimybę jos transliuojamą muziką
jungti su „Instagram-Stories“.

Švietimo sektoriuje skaitmeninės platformos bei jų integracija žadėtų neblo-
gas perspektyvas. „Vadovėliai buvo vakar“ – taip vadinasi Vokietijos dienraščio
Der Tagesspiegel internetiniame portale paskelbtas straipsnis. Jame rašoma apie
vokiečių kompiuteriniame debesyje kuriamą skaitmeninę platformą, skirtą moky-
mosi medijoms. Prognozuojama, kad ateityje galėtų atsirasti kažkas panašaus į *Spo-
tify*, skirtą būtent švietimo medijoms ir mokymo(-si) turinio interaktyviam translia-
vimui su galimybe pasirinkti pagal savo pageidavimus, lygį ir t. t.³² Apie tai skaitant

³⁰ PATIL, Srinivas. Mythological Storytelling Traditions: A Tool for Enhancing Science Literacy in India [interaktyvus]. *Journal of Scientific Temper.* Vol 6 (3-4), Jul-Dec 2018, p. 183. Prieiga per internetą: <<http://op.niscair.res.in/index.php/JST/article/view/24077>>.

³¹ SIEGLE, Jochen. Spotify bringt «Stories» zur Musik [interaktyvus]. *Neue Zürcher Zeitung*, 14. Mai 2019. Prieiga per internetą: <<https://www.nzz.ch/digital/spotify-bringt-stories-zur-musik-ld.1481805>>.

³² Bodisco, Carina von. Das Schulbuch gab's gestern [interaktyvus]. *Der Tagesspiegel*, 26. März 2019. Prieiga per internetą: <<https://www.tagesspiegel.de/berlin/schule/lernclouds-das-schulbuch-gabs-gestern/24137468.html>>.

susidaro įspūdis, kad kaip kompiuteriniuose žaidimuose keli savo „levelius“, taip ir čia šviestūsi perspektyva pereiti į vis aukštesnį intelektualinį ir gebėjimų lygį. Skaitmeninių naratyvų kūrėjams dingtų problema orientuotis vien į bendrąjį žiūrovų lygmenį, kaip dažnokai yra TV laidose.

Užbaigiant pasitelksime pavyzdį ir iš kino pramogų industrijos bei jos reklamos. 2018 m. gegužės 10 d. Lietuvos kino teatruose pradėtas rodyti Australijos, Indijos ir JAV kartu sukurtas meninis kino filmas „Hotel Mumbai“. Reklaminiame filmuke parašyta *Based on true events*. O lietuviškai bėganti eilutė rašo: „Mumbajaus viešbutis (2019) – tikrais įvykiais paremta drama nuo gegužės 10 d.“

Norint sukurti tikroviškais įvykiais besiremiantį istorinį filmą apie džihadistų grupės iš Pakistano 2008 m. teroristinę ataką užgrobiančią prabangų viešbutį su įkaitais Indijos mieste Mumbajuje, kuris yra šalies finansinis ir Bolivudo (*Bollywood*) kino industrijos centras, prieš tai vis dėlto turėjo būti atlikta istorinės tikrovės analizė. Čia galioja teisėtvarkos atliekamo tyrimo, tiriamosios žurnalistikos ir istorijos mokslinio pažinimo kriterijai. „Mumbai Hotel“ kūrėjai iš tikrųjų galėjo remtis kitų jau padaryta įvykių rekonstrukcija, 2009 m. sukurtu TV dokumentiniu filmu „Surviving Mumbai“ ir t. t.

Filmo „Mumbai Hotel“ reklamoje (angl. *film trailer*), įkeltoje į *YouTube* kanalą, pateikiant kritikų atsiliepimus, nurodomas ir toks: *Emotionally electrifying*. Žemojo slenksčio mokslinė komunikacija, tuo pagrįstas teksto sukūrimas kaip tik ir turėtų remtis tikrais įvykiais, faktais, tyrimo rezultatais, bet kartu ir būti emocionaliai paveikus. Analitinio dokumentinio tyrimo ir jo rezultatų pritaikymas, siekiant sukelti emocijas, yra netapatūs dalykai, bet juos galima meistriškai susieti. Senovės graikai ne veltui turėjo įkvepiančią istorijos mūžą Klėja. Nes istorija – ne tik praeities tyrimas, bet ir menas praeitį papasakoti, sudominti kitus!

Išvados ir pasiūlymai

Mokslo pramogai yra daugiau kūrybinės laisvės nei rašant tekstus pagal griežtus akademinis kanonus. Tos laisvės žinojimas ir nesuvaržymas savęs grynu akademiškumu gali padėti įveikti rašymo blokadą, pereiti nuo kasdienio poreikio rašyti prie akademinio rašymo lygmens. Bet, žinoma, reikia skirti žinių perteikimo žanrus ir pripažinti jų įvairovę bei vertę aukštojo mokslo studijose. Turint omenyje kariūnų universitetines studijas ir kariškių darbą, reikėtų orientuotis, kad profesiniame gyvenime svarbu ne tiek kiekvienu atveju įvykdyti dokumentalų tyrimą (tam trūksta laiko), kiek sugebėti pasinaudoti jau kitų atliktais tyrimais ir mokėti juos vaizdingai perteikti, kūrybiškai panaudoti, adaptuoti. O galbūt ir sujungti šiuos gebėjimus integraliai bei optimaliai.

Apibendrinus autoriaus daugiau kaip 20 metų patirtį kuriant skaitmeninius naratyvus su internetine prieiga, galima teigti, kad per visą tą laiką asmeniškai buvo orientuotasi būtent į mokslo žinių perteikimą peržengiant žemąjį slenkstį. XXI amžiuje ši mokslo žinių sklaidos kryptis pasaulyje, susisieję su pramogų industrija,

pastebimiau ėmė formuotis į savitą teorinę ir praktinę paradigmą, išreiškiamą anglišku žodžiu *scientainment*. Straipsnyje nurodyti autoriniai skaitmeninių pasakojimų pavyzdžiai yra tik vienas iš metodinių būdų einant šiuo keliu. Jo esmė gali būti nusakoma paprastai: domėtis pop muzika, kino filmais, beletristika ir t. t., bandant susieti pramogų industrijos artefaktus su dalykinėmis įvairių mokslo sričių žiniomis, sukuriant interneto vartotojams pritaikytus trumpus rišlius pasakojimus, kurie galėtų sukelti jausmus ir emocionaliai palengvintų mokslo žinių suvokimą, žadintų domėjimąsi mokslu ir mokslininkų atliekamais tyrimais. Akivaizdu, kad dabartinis komunikacijų lygis ir internete paskleistas turinys sudaro tam kur kas geresnes sąlygas nei prieš dvidešimt metų.

Mokslo žinių perteikimo pramoginės kompetencijos, įskaitant gebėjimus kurti skaitmeninius naratyvus su moksliniais elementais pramogai (*scientainment*), galėtų būti ugdomos šiuolaikinėse aukštojo mokslo studijose. Netgi ir grafinių gebėjimų, pavyzdžiui, piešimo ar animacijų kūrimo panaudojimas, taip pat fotografavimas, filmavimas ir audiovizualinės medžiagos sukomponavimas, ją kūrybiškai susiejant su tekstine medžiaga, yra perspektyvus dalykas mokymo(-si) procesuose. Tam padės tarpdisciplininiai požiūriai, literatūrinių technikų įvaldymas ir t. t.

Grožinės literatūros, muzikos, holivudinio (amerikiečių) ar bolivudinio (indų) kino kūrėjų pasaulyje galioja kitos žaidimo taisyklės nei akademinio rašymo sferoje. Literatūriniai romanai yra apskritai rašomi ne pagal taisykles, o muzikos kūriniai atsiranda improvizuojant ar komponuojant nebūtinai prisiliekiant išankstinio plano. Jei visi rašytų pagal literatūrologų nustatytas taisykles, jie suvienodėtų ir kažin ar būtų įdomūs. Žemojo slenksčio mokslinei komunikacijai skirtų intelektualinių produktų iš tikrųjų nereikėtų tapatinti su beletristikos ar dramaturgijos kūrimu, bet čia būtų perspektyvu perimti ar pritaikyti kai kurias rašytojų, publicistų, scenaristų, režisierių, didžėjų, bardų, aktorių, poetų ar reperų, *stand up* komediantų ir kitų meno kūrėjų matymo būdus ir perspektyvas. Ypač tų, kurie įdomius pasakojamuosius tekstus kuria, rašo, kalba ir vaidina, o tai recipientams sukelia emocijų.

Į šias tendencijas reikėtų atsižvelgti rengiant ir atnaujinant rašto darbų metodinius nurodymus aukštųjų mokyklų studentams (Karo akademijoje – kariūnams), išplečiant žanrinę įvairovę, nes žanrų kaita ir persipynimai pastebimi dėl interneto technologijų, skaitmeninių medijų ir t. t. Tai atveria ir naujų tyrimo galimybių, į ką orientuojasi skaitmeninė humanitarika. Mokslas yra daugiau nei pramogos, tačiau jo pramoginių funkcijų potencialo studijų procese nereikėtų ignoruoti. Čia įprasti akademinio rašymo principai, atsiribojantys nuo jausmų ir emocijų, ne visada tiks. Kita vertus, žanrinės įvairovės įvaldymas gali praversti kiekvienam, nes profesiniame gyvenime prisireikia ne tik mokslinio kritinio naratyvo įgūdžių, bet ir pramoginio pasakojimo su mokslo žinių elementais.

Panaudotos literatūros ir informacijos sąrašas

1. Acocella, Joan. Užblokuota. Kodėl rašytojai liaujasi rašę? [interaktyvus]. *7 meno dienos*, 2004 m. liepos 23 d., nr. 624 [straipsnio pradžia, žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.7md.lt/archyvas.php?leid_id=624&str_id=3561>; 2004 m. liepos 30 d., nr. 625 [straipsnio pabaiga, žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.7md.lt/archyvas.php?leid_id=625&str_id=3585>.

2. *Apple Pencil. Pristatome naujaji „Apple Pencil“* [interaktyvus]. *apple.com/lt/* [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.apple.com/lt/apple-pencil/>>.

3. Bodisco, Carina von. Das Schulbuch gab's gestern [interaktyvus]. *Der Tagesspiegel*, 26. März 2019 [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.tagesspiegel.de/berlin/schule/lerncLOUDS-das-schulbuch-gabs-gestern/24137468.html>>.

4. Cursive writing in school: Comeback kid or forgotten art? [interaktyvus]. *Study International News*, April 18, 2019 [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.studyinternational.com/news/cursive-writing-in-school-comeback-kid-or-forgotten-art/>>.

5. EPP, Walter. 26 einfache Wege, um die Schreibblockade zu überwinden und zur menschlichen Schreibmaschine zu werden [interaktyvus]. *Schreibsuchti.de*, 30. Juni 2015 [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.schreibsuchti.de/2015/06/30/schreibblockade/>>.

6. Himmelrath, Armin. Schulen Finnland schafft die Schreibschrift ab [interaktyvus]. *Spiegel Online*, 13. Januar 2015 [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.spiegel.de/lebenundlernen/schule/schule-pisa-sieger-finnland-will-handschrift-abschaffen-a-1012000.html>>.

7. Isensee, Laura. Texas Is Bringing Back Cursive To Elementary Schools [interaktyvus]. *Houston Public Media*, April 29, 2019 [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.houstonpublicmedia.org/articles/news/education-news/2019/04/29/330958/texas-bringing-back-cursive-to-elementary-schools/>>.

8. Jeigu klaviatūra rašote abiem rankomis – esate prastesnis rašytojas [interaktyvus]. *15min.lt*, 2016 m. kovo 13 d. [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.15min.lt/mokslasit/straipsnis/laboratorija/jeigu-klaviatura-rasote-abiem-rankomis-esate-prastesnis-rasytojas-650-594275>>.

9. Kaušius, Remigijus. Vidutinio nuotolio prieštankinė raketų sistema „Javelin“. *Kariūnas*. 2017, nr. 2, p. 29–35.

10. Kiek ilgai dar gebėsime rašyti ranka? [interaktyvus]. *LRT.lt*, 2017 m. lapkričio 16 d. [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lrt.lt/naujienos/mokslas-ir-it/11/192993/kiek-ilgai-dar-gebesame-rasyti-ranka>>.

11. Kizelevičius, Tomas. Lietuvoje „dangus tik saviems“. *Karys*. 2017, nr. 6,

p. 30–33.

12. Maslauskaitė, Aušra. *Mokslo tiriamojo darbo metodologiniai pagrindai*: Mokomoji knyga. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2008 (Vilnius: Krašto aps. m-jos Leidybos ir inform. aprūpinimo tarnyba). 84 p.

13. Osman, Ismail. Revolution im Klassenzimmer: Wie Luzern mit der Basisschrift Schule machte [interaktyvus]. *Luzerner Zeitung*, 27. Januar 2019 [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.luzernerzeitung.ch/zentralschweiz/luzern/wie-luzern-mit-dieser-schrift-schule-machte-ld.1088647>>.

14. Patil, Srinivas. Mythological Storytelling Traditions: A Tool for Enhancing Science Literacy in India [interaktyvus]. *Journal of Scientific Temper.* Vol 6 (3-4), Jul-Dec 2018, p. 183 [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://op.niscair.res.in/index.php/JST/article/view/24077>>.

15. Pivoriūtė, Milda. Rašant mintys dažnai lieka kažkur anapus kalbos ir nepasiduodančios įkalinimui [interaktyvus]. *Sociologai.lt*, 2013 m. rugsėjo 5 d. [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://sociologai.lt/2013/rasant-mintis-daznai-lieka-kazkur-anapus-kalbos-ir-nepasiduodanti-ikalinimui/>>.

16. Psichologijos mokslų daktaras: jei norite išmokyti vaikus skaityti, mokykite juos rašyti [interaktyvus]. In: *LRT.lt*, 2018 m. balandžio 4 d. [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lrt.lt/naujienos/gvyvenimas/13/207545/jei-norite-ismokyti-vaikus-skaityti-mokykite-juos-rasyti>>.

17. Purvinas, Martynas. Nacionalinė ekspedicija Nemunu 2015: „liapsusai“ ir paskleisti mitai. *Voruta*. 2016 m. vasario 27, nr. 2, p. 1–2, 12.

18. Ragėnienė, Laima. Grafologas: norite pakeisti gyvenimą – keiskite raštą [interaktyvus]. *LRT.lt*, 2015 m. rugpjūčio 3 d. [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lrt.lt/naujienos/tavo-lrt/15/109617/grafologas-norite-pakeisti-gyvenima-keiskite-rasta>>.

19. Rašant ranka ir spausdinant klaviatūra smegenyse vyksta skirtingi procesai [interaktyvus]. *Delfi.lt*, 2018 m. kovo 22 d. [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/mokslas/mokslas/rasant-ranka-ir-spausdinant-klaviatura-smegenyse-vyksta-skirtingi-procesai.d?id=77395259>>.

20. Schreiber, Pia. Kinderuniversitäten in der Welt – ein Vergleich. *Handbuch Wissenschaftskommunikation* / Beatrice Dernbach; Christian Kleinert; Herbert Münder (Hrsg.). Wiesbaden: Springer VS, 2012. XVIII, 392 S.

21. *ScienceComm'18 India. Event Details* [interaktyvus]. *Swissnex India* [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.swissnexindia.org/event/science-comm18-india/>>.

22. Scientainment. Faire de la science-divertissement [interaktyvus]. *Wissenschaft bewegen. Gebert Rűf Stiftung* [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.grstiftung.ch/fr/champs-activite/scientainment.html>>.

23. Scientainment. Mit Wissenschaft zu den Leuten [interaktyvus]. *Wissenschaft bewegen. Gebert Rűf Stiftung* [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.grstiftung.ch/de/handlungsfelder/scientainment.html>>.

24. Scintainment. Reaching people with science communication [interaktyvus]. *Wissenschaft bewegen. Gebert Rűf Stiftung* [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.grstiftung.ch/en/area-activity/scintainment.html>>.

25. Siegle, Jochen. Spotify bringt «Stories» zur Musik [interaktyvus]. *Neue Zürcher Zeitung*, 14. Mai 2019 [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.nzz.ch/digital/spotify-bringt-stories-zur-musik-ld.1481805>>.

26. Specialistai sunerimę: technologijos keičia gebėjimą rašyti ranka [interaktyvus]. *Delfi.lt*, 2018 m. balandžio 17 d. [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/vaikai/psichologija/specialistai-sunerime-technologijos-keicia-gebėjima-rasyti-ranka.d?id=77728181>>.

27. Stevenson, Peter. Cursive Seemed to Go the Way of Quills and Parchment. Now It's Coming Back [interaktyvus]. *The New York Times*, April 13, 2019 [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.nytimes.com/2019/04/13/education/cursive-writing.html>>.

28. Vyšniauskas, Arūnas. Giluminių saitų naudojimas kūrybinėje istorijos studijų veikloje. *Šiuolaikinės visuomenės ugdymo veiksniai*. T. 2 (2017), p. 73–88.

29. Weiß, Yvonne. Professoren erklären: Warum schreiben wir immer noch mit der Hand? [interaktyvus]. *Hamburger Abendblatt*, 9. März 2019 [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.abendblatt.de/hamburg/article216624405/Warum-schreiben-wir-immer-noch-mit-der-Hand.html>>.

30. Левчук, Кристина. Почему школьники всё хуже пишут от руки? Was erwartet die Schnürlischrift in Zukunft? [interaktyvus]. Швейцария Деловая, 16 апреля 2019 [žiūrėta 2019 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://business-swiss.ch/2019/04/pochemu-shkolniki-huzhe-pishut-ot-ruki/>>.

ON NON-MILITARY BLOCKADE: OVERCOMING WRITER'S BLOCK IN THE SENSE OF THE HUMANITIES

Dr. Arūnas Vyšniauskas

Summary

The article focuses on the mental phenomenon called writer's block. The author deals with overcoming this barrier by discussing the global shift towards keyboard writing in everyday life and curricula. Practical tips are provided on how to avoid writer's block for students in preparing their research papers. Attention is drawn to the entertaining functions of scientific knowledge transmission that is expressed by a new English term *scientainment* composed of two words: *science* + *entertainment*. The examples of digital narratives published by the author on the Internet in the New Google Sites – a free drag-and-drop website builder and hosting service – are designed to electrify the recipients emotionally and to involve them into knowledge acquisition using a low-threshold way of communicating about education and research. Different topics and video materials from the YouTube channel are combined in these examples using intriguing writing style and other creative things. The quintessence of this method can be described as simple to be interested in pop music, film, belletristic, etc. and linking the entertainment industry's artefacts, belletrary, pictures, etc. with subject-specific knowledge in various fields of science and education to create short stories for the Internet users that would arouse feelings, emotionally facilitate the uptake of scientific knowledge and awaken their interest. Current level of digital communication and all the content distributed worldwide on the Internet create conditions for science-based extrapolations for entertainment purposes so much better than it was twenty years ago. Academic excellence in the transmission of scientific knowledge at the low-threshold level, including the ability to create digital narratives with scientific elements for entertainment (*scientainment*), could be developed during university studies. The article provides practical advice on this issue and suggests more flexible approach to the methodology of writing students' essays and research papers as well as criteria for evaluation of narrative creativity.

Keywords: writer's block, digital narrative, students' academic writing, handwriting, *scientainment*, low-threshold scientific communication, entertainment industry, pop music, ABBA, Spotify, emotions.

AUTORIAUS LYDRAŠTIS

Autoriaus vardas, pavardė: Arūnas Vyšniauskas

Mokslo laipsnis ir vardas: humanitarinių mokslų srities istorijos krypties daktaras

Darbo vieta ir pareigos: Stažuotojas Herderio Rytų ir Vidurio Europos istorinių tyrimų institute – Leibnico draugijos institute Marburge (Vokietija) pagal Hanns-Seidel-Stiftung stipendijų programą

Autoriaus mokslinių interesų sritys: Lietuvos istorija; globalinė ir transnacionalinė istorija; karybos istorija; geopolitika; edukacinė mediamorfozė, skaitmeninė humanitarika

Telefonas ir el. pašto adresas: + 370 675 35 227; vysniauskas@gmail.com

AUTHOR'S COVER LETTER

Author's name and surname: Arūnas Vyšniauskas

Academic degree and name: Doctor of Humanities (History)

Workplace and position: Fellow of the Hanns-Seidel-Stiftung at the Herder Institute for Historical Research on East Central Europe – Institute of the Leibniz Association, Marburg (Germany)

Author's research interests: history of Lithuania, global and transnational history, military history, geopolitics, educationalmediamorphosis, digital humanities

Telephone and e-mail address: +370 675 35 227; vysniauskas@gmail.com